

KORRALDUS

Keskkonnaloa väljastamise korralduse eelnõu

1. OTSUS

Tuginedes veeseaduse[1] § 191 lg 1, § 187 p 7, keskkonnaseadustiku üldosa seaduse[2] § 41 lg 1 p 1, haldusmenetluse seaduse[3] § 35 lg 1 p 1, § 60 lg 2 ja § 61 lg 1 Keskkonnaamet otsustab:

1.1. Anda Mulgi Vallavalitsusele (reg nr 77000453; Pärnu mnt 30, Abja-Paluoja linn, Mulgi vald, 69403 Viljandimaa) tähtajatu keskkonnaluba nr KL-521536 Kõpu jõe (VEE1140900) paisutamiseks Turva paisuga (PAIS013290) Vesiveski kinnistul (registriosa nr 1543039; katastritunnus 60001:004:1272) Hirmukülas Mulgi vallas Viljandimaal.

1.2. Määrata keskkonnaloa nr KL-521536 tabelisse V9 p 4 järgmine nõue: „Loa muutmise kehtima hakkamisest tuleb kasutusele võtta paisu ülevaatuse leht, mida võib pidada ka elektroonilisel kujul ning mis peab sisaldama regulaarselt uuendatavat teavet paisu tehnilise seisukorra kohta ning teavet paisul tehtud ehitus- ja hooldustööde kohta. Paisu ülevaatuse leht tuleb esitada Keskkonnaametile üks kord aastas.“

1.3. Määrata keskkonnaloa nr KL-521536 tabelisse V9 „Nõuded veekogu paisutamise ja hüdroenergia kasutamise kohta“ p 5 järgmine seire kohustus: „Loa omanik on kohustatud teostama seiret, mõõtes 1 kord 5 aasta jooksul, alates loa muutmise kehtima hakkamisest, paisutamise tõttu paisu taha tekkiva settekihi paksust ja pindala (selleks tuleb järve erinevatest piirkondadest mõõta settekihi paksust, mõõtepunkte peab olema vähemalt 5 tk ühe hektari kohta) ning tellima eksperthinnangu, kust peab selguma, kui sageli tuleks teostada settekihi paksuse mõõtmist paisu taga, millistes punktides tuleks settekihi paksust mõõta ning millise ajaperioodi tagant on vajalik paisjärv settest puhastada.“

1.4. Määrata keskkonnaloa nr KL-521536 tabelisse V17 „Nõuded teabe esitamiseks loa andjale“ p 2 järgmine nõue: „Paisu ülevaatuse leht tuleb Keskkonnaametile esitada iga kalendriaasta lõpus, hiljemalt 31.12, keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS kohustuste moodulis.“

1.5. Määrata keskkonnaloa nr KL-521536 tabelisse V17 p 3 järgmine nõue: Eksperthinnang olemasoleva settekoguse ja -mahu kohta paisjärves ning paisjärve korrastamise meetmete osas esitada keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS kohustuste

moodulis hiljemalt 31.12.2029.“

1.6. Avalikustada keskkonnaloa andmise teade väljaandes Ametlikud Teadaanded, kanda keskkonnaluba nr KL-521536 (edaspidi *keskkonnaluba*) keskkonnaotsuste infosüsteemi KOTKAS (<https://kotkas.envir.ee/>) ja teha teatavaks menetlusosalistele.

[1] Veeseadus, edaspidi *VeeS*

[2] Keskkonnaseadustiku üldosa seadus, edaspidi *KeÜS*

[3] Haldusmenetluse seaduse, edaspidi *HMS*

2. ASJAOLUD

2.1. Keskkonnaloa taotluse läbivaatamine

Mulgi Vallavalitsus esitas 21.03.2024 Keskkonnaametile keskkonnaloa taotluse nr T-KL/1022978 ja 10.04.2024 ja 11.04.2024 parandustaotlused T-KL/1022978-2 ja -3 Kõpu jõe (VEE1140900) paisutamiseks Turva paisuga (PAIS013290) Vesiveski kinnistul (registriosa nr 1543039; katastritunnus 60001:004:1272) Hirmukülas Mulgi vallas Viljandimaal, registreeritud 21.03.2024 kiri nr DM-127883-1.

Keskkonnaluba on kohustuslik, kui toimub veekogu paisutamine (VeeS § 187 p 7).

Isikul, kes taotleb keskkonnaluba veekogu paisutamiseks, peab olema selleks tegevuseks kirjalik nõusolek maaomanikult, kelle maa niiskusrežiimi paisutamine mõjutab (VeeS § 190 lg 4). Mulgi Vallavalitsus (edaspidi taotleja) esitas taotluse koosseisus kinnistute: Vesiveski, Turva, Kaskemäe, Saaremäe ja Karksi-Kivisilla omanike nõusolekud paisutamiseks.

Keskkonnaamet kontrollis keskkonnaloa taotluse vastavust VeeS § 190 lg 1, KeÜS § 42 lg 1 ja keskkonnaministri 23.10.2019 määruse nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ (edaspidi *määrus nr 56*) § 9 ja § 13 nõuetele ning hindas esitatud materjale piisavaks keskkonnaloa taotluse menetluse algatamiseks.

2.2. Keskkonnaloa taotluse ning otsuse eelnõu avalikustamine ning menetlusosaliste teavitamine

Keskkonnaamet rakendab keskkonnaloa andmisel avatud menetlust. Keskkonnaamet avaldas menetluse algatamise teate ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded 12.04.2024.

Teate kohalikus või maakondlikus ajalehes võib jätta avaldamata, kui kavandatud tegevusega kaasnev keskkonnahäiring või keskkonnarisk on nii väike, et selle vastu puudub piisav avalik

huvi (KeÜS § 47 lg 2).

Keskkonnaloa andmine otsustatakse hiljemalt 90 päeva jooksul nõuetekohase taotluse saamisest arvates (10.07.2024; KeÜS § 49 lg 1).

Keskkonnaamet teavitas 12.04.2024 kirjaga nr DM-127883-6 omavalitsust keskkonnaloa taotluse menetluse võtmisest ning info keskkonnaloa taotluse väljapanemise vajaduse kohta Mulgi valla veebilehel ja kuna keskkonnaloa taotlejaks on omavalitsus ise, siis eraldi arvamust keskkonnaloa taotluse kohta omavalitsuselt ei küsitud (KeÜS § 43 lg 1).

Keskkonnaamet teavitas 12.04.2024 menetlusosalisi (piirinaabreid) keskkonnaloa taotluse menetluse võtmisest kirjaga nr DM-127883-5 (KeÜS § 46 lg 1 p 1). Keskkonnaamet kaasas keskkonnaloa andmise menetluse Muinsuskaitseameti (edaspidi *MKA*), kuna Turva vesiveski on kultuurimälestis (reg nr 14536) ja Turva pais asub mälestise kaitsevööndis. *MKA* 16.04.2024 saadetud kirjas nr 1.1-7/681-1 (registreeritud 17.04.2024 kiri nr DM-127883-7) soovis saada infot keskkonnaloa taotluse edasisest menetlusest.

Keskkonnaamet teavitas XX.XX.2024 keskkonnaloa andmise otsuse eelnõu valmimisest ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ja saatis XX.XX.2024 kirjaga nr DM-127883-X menetlusosalistele arvamuse/vastuväidete esitamiseks (HMS § 48 lg 1, § 49 lg 1).

Keskkonnaamet määrab ettepanekute ja vastuväidete esitamiseks tähtaja kaks nädalat väljapaneku algusest arvates (HMS § 49 lg 2).

Haldusakti andmisest teavitamine

Keskkonnaluba või keskkonnaloa andmisest keeldumise otsus toimetatakse taotlejale ja teistele isikutele, kelle õigusi keskkonnaluba või selle andmisest keeldumise otsus piirab, kätte Keskkonnaameti poolt postiga või elektrooniliselt (KeÜS § 58 lg 1, HMS § 25–30).

Keskkonnaamet toimetab keskkonnaloa kinnistute aadressiga: Vesiveski, Turva, Kaskemäe, Saaremäe ja Karksi-Kivisilla omanikele ja *MKA*-le postiga või elektrooniliselt.

3. KAALUTLUSED

3.1. Keskkonnamõju hindamise vajalikkuse üle otsustamine

Keskkonnamõju hinnatakse, kui taotletakse keskkonnaluba ning kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju (KeHJS[1] § 3 lg 1 p 1, p 2). Taotleja kavandatava tegevuse puhul ei ole keskkonnamõju hindamine (edaspidi *KMH*) kohustuslik, kuna kavandatav tegevus ei ole olulise keskkonnamõjuga tegevus KeHJS mõistes (KeHJS § 6 lg 1). Samuti ei ole vaja anda eelhinnangut ja kaaluda *KMH* vajalikkust (KeHJS § 6 lg 2 3).

3.2. Kaalutlused keskkonnaloa andmisel

Keskkonnaamet võttis keskkonnaloa muutmise menetlemisel aluseks HMS § 5 lg-d 2 ja 4, mis sätestavad haldusmenetluse eesmärgid, viies läbi menetluse võimalikult efektiivselt, lihtsalt, kiirelt ja vältides üleliigseid kulusi ja ebaseadmisel isikule. Selleks, et hinnata taotletud tegevuse võimalikku keskkonnamõju ning vajalike meetmete tagamise võimalikkust, võttis Keskkonnaamet menetluse läbiviimisel aluseks esitatud keskkonnaloa muutmise taotluse ja esitatud lisainfo.

3.2.1. Veekogu ja paisu kirjeldus

Kõpu jõgi on Raudna jõe suurim lisajõgi. Jõgi on 69,1 km pikk ja 385,4 km² valgalaga. Algab Karksi lähedalt, läbib Ainja, Turva, Öisu järve ja Vanaveski järve ning suubub Soomaa rahvusparki servas Raudna jõkke. Kõpu jõgi saab alguse Sakala kõrgustikul alguses kõrgusel 104 m ja suubumisel lõpeb 23,5 m kõrgusel, langus kokku on 80,5 m ja lang ühe kilomeetri kohta keskmiselt 1,3 m.

Turva veski pais on rajatud 19.saj. Turva vesiveski jaoks. Turva paisul on varjadega reguleeritav betoonist lailäviülevool (laiusega 4,7 m), mis on varjapaasidega jagatud viieks avaks. Alavee poolne jõe põhi on kindlustatud maakividega, 30 m meetri kaugusel on 5 maakividest astangut/kärestikku. Paisu peal on 3 m laiune kruuskattega sõidutee.

3.2.2. Paisutustasemed, veetasemete reguleerimine ja ökoloogiline miinimumvooluhulk

Paisutamise seotud kõrgeima, madalaima ja normaalpaisutustaseme absoluutkõrgus määratakse keskkonnaloas (määrus nr 54[1] § 2 lg 2). Paisutamist tuleb korraldada viisil, mis tagab keskkonnaloaga määratud paisutustasemed ja ökoloogilise miinimumvooluhulga säilitamise vesiehitistest allavoolu looduslikus voolusängis (määrus nr 54 § 2 lg 1).

Keskkonnaamet määrab lähtudes 2012. aastal Kobras AS poolt mõõdetud paisjärve veetaseme kõrgusest[2] Kõpu jões Turva paisul lubatava normaalpaisutustasemeks 70.07 m abs (EH2000[3]).

Paisutus tuleb hoida märgitud tasemel ja kogu vooluhulk tuleb juhtida üle paisu. Kui madalveeperioodil on vooluhulgad väikesed ja ülevool katkeb, tuleb vastavalt alandada paisutustaset, et oleks tagatud vähemalt ökoloogiline miinimum vooluhulk või looduslik vooluhulk kui see on ökoloogilisest miinimumvooluhulgast väiksem.

Keskkonnaloaga kehtestatud normaalpaisutustasemest erineva paisutustaseme kasutust võib lubada suurveeaegselt või madalveeperioodil võimalikult lühiajaliselt. Lisaks on normaalpaisutustasemest oluliselt erinevad paisutustasemed lubatavad paisu remondi, rekonstrueerimise või paisjärve setetest puhastamise korral, kuid sel juhul tuleb veetaseme oluline alandamine eelnevalt kooskõlastada kirjalikult Keskkonnaametiga kaks kuud enne veetaseme alandamist.

Paisu haldaja/hooldaja peab olema valmis lumesulamisest ja sadudest tingitud suurvee ohutuks läbi laskmiseks. Suurvee ajal peavad paisurajatised tehniliselt võimaldama suurvee läbilaskmise.

3.2.3. Seire kohustus, paisu ja paisjärve hooldus

Keskkonnalooga määratakse paisu hoolduse nõuded ning tehnilise seisukorra ülevaatamise sagedus, aeg ja tähtaeg (määrus nr 54 § 3 lg 1). Paisutamise juhendi ("Vooluveekogu paisutamiseks nõutava vee erikasutusloa koostamise juhend", 2008. a aktsiaselts MAVES) kohaselt jaguneb paisu ohutusjärelvalve vaatlusteks ning aasta või pikemate ajavahemike tagant sooritatavat ülevaatusteks. Tuleb tagada paisu pidev tehniline korrashoid ja hooldus, samuti teostada enne ja pärast suurveeperioode paisu ülevaatus (vajadusel ka rohkem), vajadusel likvideerida tekkinud muutused ja deformatsioonid ja pais hoida puhas veega peale kanduvast rüstest ja jääst, vältimaks ummistusi, üleujutusi.

Paisu omaja on kohustatud tagama paisu tehnilise korrashoiu ja vajaduse korral hoolduse (VeeS § 174 lg 5 p 1). Seega peab Keskkonnaameti hinnangul pais tehniliselt korras olema pidevalt, paisu omanik peab regulaarselt hindama ehitiste seisukorda ja hooldus- ja remonditööde vajadust.

Keskkonnalooga määratakse paisu hoolduse ja tehnilise seisukorra andmete säilitamise aeg ja esitamise sagedus (Määrus nr 54 § 3 lg 2). Keskkonnaloa kehtima hakkamisest tuleb kasutusele võtta paisu ülevaatusleht, mida võib pidada ka elektroonilisel kujul ning mis peab sisaldama regulaarselt uuendatavat teavet paisu tehnilise seisukorra kohta ning teavet paisul tehtud ehitus- ja hooldustööde kohta. Paisu ülevaatuslehe näidis on Keskkonnaameti kodulehel aadressiga <https://keskkonnaamet.ee/media/3742/download>.

Paisude ülevaatusleht tuleb esitada Keskkonnaametile üks kord aastas keskkonnaotsuste süsteemis KOTKAS kohustuste moodulis.

Keskkonnaamet võib vastavalt vajadusele määrata keskkonnaloas paisutamise tõttu paisu taha tekkiva settekihi paksuse ja pindala seire viisi, sageduse ja aja (määrus nr 54 § 4 lg 1 p 3). Keskkonnaamet märgib, et paisu kontrollimatul avamisel või purunemisel uhutakse osa setteid allavoolu ja selle tagajärjel hävivad lühemaks või pikemaks ajaks kalade elu- ja sigimispäigad paisust allavoolu jäävatel jõe lõikudel. Paisjärve eutrofeerumisaste iseloomustab paisjärve kogunenud toiteainete hulka ning sellega kaasnevat eeldatavat mõju vee kvaliteedile nii paisjärves kui ka jões allpool paisjärve. Mida eutrofeerunum on paisjärv, seda tõenäolisem on paisjärve negatiivne mõju jõe vee kvaliteedile (hüpoksia esinemine, kõrge ammooniumiooni sisaldus vees, vee hapnikusisalduse ja pH suured kõikumised). Hinnanguliselt on mudaste ja toiteaineterikaste setete eemaldamine paisjärvedes vajalik tegevus iga 10-15 a järel. Sellise intervalli juures on setete mahud kergemini käideldavad. Mida pikem ajaintervall, seda kulukam ja tehniliselt keerukam on see töö.

Turva paisjärve hinnati ekspertide poolt 2012. aasta inventariseerimisel mõõdukalt eutrofeerunuks seega on taotleja kohustatud teostama seiret, mõõtes 1 kord 5 aasta jooksul,

alates loa kehtima hakkamisest, paisutamise tõttu paisu taha tekkiva settekihi paksust ja pindala (selleks tuleb järve erinevatest piirkondadest mõõta settekihi paksust, mõõtepunkte peab olema vähemalt 5 tk ühe hektari kohta) ning tellima sette eemaldamise vajalikkuse hinnangu.

Määrus nr 54 § 4 lg 2 alusel määrab Keskkonnaamet keskkonnaseire andmete esitamiseks hiljemalt 31.12.2029. Hinnangust peab selguma, kui sageli tuleks teostada settekihi paksuse mõõtmist paisu taga, millistes punktides tuleks settekihi paksust mõõta ning millise ajaperioodi tagant on vajalik paisjärv settest puhastada. Paisjärve settest puhastamise vajadusel tuleb koostada selleks projekt ning sete eemaldada. Edasised eksperthinnangud sette paksuse määramiseks tuleb loa omanikul tellida vastavalt eeltoodud hinnangule. Keskkonnaamet muudab keskkonnaluba seades regulaarse sette mõõtmise ja eemaldamise kohustuse peale eelpool nimetatud hinnangu saamist.

Setete eemaldamiseks tuleb Keskkonnaametile esitada veekeskkonnariskiga tegevuse registreeringu taotlus veekogust setete eemaldamiseks veekogu korrashoiu eesmärgil (VeeS § 196 lg 1 ja lg 2 p 3 1). Taotluse saab esitada keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS.

3.2.4. Kaalutlused kalade läbipääsu tagamise vajalikkuse kohta

Kalade läbipääsu vajalikkuse otsustamisel lähtub Keskkonnaamet VeeS §-st 174 lg 8, mille kohaselt peab tagama paisu omanik arvestades eksperdi arvamust või keskkonnamõju hindamise tulemust keskkonnaloa andja põhjendatud nõudmisel kalade läbipääsu nii paisust üles- kui allavoolu.

Kõpu jões on registreeritud 17 kalaliigi esinemine: ojasilm, haug, rünt, särg, turb, lepamaim, mudamaim, viidikas, tippviidikas, trulling, luts, luukarits, võldas, ahven, vimb, koha ja jõesilm.

3.2.4.1. Vooluveekogumite kalastiku seisundihinnangud operatiivseire[\[4\]](#)

Kõpu jõe alamjooksul Vanaveski seirelõigul (Turva paisust allavoolu) registreeriti (20.07.2022) 9 kalaliiki: tippviidikas, võldas, lepamaim, viidikas, särg, ojasilm, teib, haug ja trulling. Kalastiku seisund hinnati seirepüügi põhjal heaks (JKI 0,54).

Seirelõigul Kõpu jõe ristumiskoht 92 Tartu-Viljandi-Kilingi-Nõmme teega (Turva paisust allavoolu) registreeriti (20.07.2022) 9 kalaliiki: tippviidikas, lepamaim, viidikas, trulling, ojasilm, haug, särg, turb ja rünt. Kalastiku seisund hinnati seirepüügi põhjal heaks (JKI 0,67).

Kõpu jõe ülemjooksul Morna seirelõigul (Turva paisust allavoolu) registreeriti (19.07.2022) 6 kalaliiki: ojasilm, lepamaim, rünt, särg, haug ja trulling.

Ainja seirelõigul (ülesvoolu Turva paisust) registreeriti (19.07.2022) vaid 2 liiki: haug ja ahven (kumbagi 1 isend). Kalastiku seisund hinnati seirepüügi põhjal kesiseks (JKI 0,17). Vesi oli püügikohas sogane (läbipaistvus 0,1 m). Kohati oli sügav ja ka mudane. Jõelõik jääb kahe

kaladele ületamatu paisu vahele – allavoolu Turva pais ning vahetult ülesvoolu Ainja pais.

3.2.4.2. Pärnu jõestiku elupaikade taastamise tulemuslikkuse hindamine^[5]

Kõpu jõgi on jagatud kaheks veekogumiks Kõpu lähtest Õisu järveni (Kõpu_1) ja Kõpu Õisu järvest suudmeni (Kõpu_2). Turva pais asub Kõpu_1 veekogumil.

Kõpu_2 veekogumis tõestati torbikupüükide abil jõesilmu levik mööda Kõpu jõge 5,2 km ulatuses (96,7 km merest) kuni Kõpu Vanaveski II paisuni. See on jõesilmule ülesvoolu rändel absoluutseks rändetõkkeks. Elektripüükide abil tõestati vimma levik mööda Kõpu jõge 5,4 km ulatuses. Sarnaselt jõesilmule piirab vimma ülesvoolu rännakut Vanaveski II pais. Rändetingimused on paisul äärmiselt rasked, tegu on vimma jaoks tavaoludes läbimatu rändetõkkega. Lisaks vimmale ja jõesilmule tõusis paisuni ka teisi kalaliike, teiste seas registreeriti seal näiteks 58 cm pikkune kuderändel olev koha.

3.2.4.5. Pärnu jõestiku uuring^[6]

Hüdromorfoloogilised väliuuringud viidi läbi Kõpu_2 veekogumis ajavahemikus 23. augustist kuni 30. augustini 2018. a.

Hüdromorfoloogiliste uuringute põhjal hinnati forelli jaoks Kõpu jõgi elupaigana sobimatuks. Tegemist on soojaveelise jõega, kus vee temperatuurid tõusevad suvisel madalveeperioodil kogu uuritud jõeosa lõikes üle 23 °C. Suurem osa lõhe (78%) taastootmispotentsiaalset jäi jõe alamjooksule suudmest kuni Vanaveski paisjärveni ja ülejäänud 22% taastootmispotentsiaalset jäi jõe keskjooksule.

2018. aastal lõheasurkond Kõpu jões puudus. Lõhelastele on omane nn „homing“, mille tõttu kindlast jõest merre laskuvad kalad tulevad suguküpsuse saabudes suure tõenäosusega tagasi oma sünnijõkke. Kui pole laskujaid, pole märkimisväärsel arvul ka jõkke tagasi kudema tulijaid. On oodata vaid üksikuid nn „eksinud“ sugukalu. Seetõttu võib lõheasurkonna taastumine ilma inimese abita võtta väga pikka aega.

Väliuuringute käigus forellile sobilikke sigimis- ja kasvualasid Kõpu_2 veekogumis ei leitud. Lõhe sigimis- ja kasvualade kogupindala hinnati 0,69 ha-le ning taastootmispotentsiaal 164 le laskujale aastas.

3.2.4.4. Inventariseerimine 2013^[7]

Eksperdid hindasid kalade läbipääsu vajalikkuse hindega 2 – läbipääs vajalik, rändetee avamisel on oluline positiivne mõju kalastikule, paisu mõju vee temperatuurile on väheoluline, läbipääsu mõju teiste veekogude kalastikule on väheoluline, läbipääsu mõju Natura- ja kaitsealadel

kaitstavatele kalaliikidele puudub ja oli toodud ettepanek rändetingimuste parandamiseks kalapääsu rajamisega jõesängis.

Kalastikuline tüüp määrati jõelõigule, kus pais asus, lähtudes algupärasest looduslikust tüübist. Kõpu jõgi hinnati liigirikkaks forellipiirkonnaks. Selle piirkonna kalakoosluses on rida liike, kes reeglina ei tule eluga toime ilma rändeid tegemata. Sisemaa jõgedes on koosluse tunnusliigiks jõeforell, tavaliselt esineb enamik eurütoopseid liike, rändeid tegevatest liikidest on sagedased haug, särg, lepamaim, teib, turb, viidikas, luts, vahel ka harjus ja säinas. Kõpu jões esinevad nendest haug, särg, lepamaim, turb, viidikas ja luts.

3.2.4.6. Turva paisu ehitustehnilise seisundi hinnangu uuendamine [\[8\]](#)

Turva pais hinnati kaladele püsivalt ületamatuks rändetakistuseks. Turva pais asub Kõpu jõe keskjooksul Öisu järvest ca 10 km ülesvoolu ja Ainja järvest 7 km allavoolu. Öisu järvest ülesvoolu jäävat Kõpu jõelõiku ei saa lugeda siirdekaladele oluliseks. Seega takistab Turva pais ainult kohaliku kalastiku liikumist.

2018. aasta uuringu ajal oli jõe vooluhulk 200-300 l/s. Kõpu jõgi on antud lõigul suhteliselt veerikas ning paisu mõju hüdrooloogilisele režiimile on väike. Turva paisu mõju vee temperatuurirežiimile hinnati väheoluliseks. Kõpu jõgi on enne Turva paisjärve soojaveeline ning vesi soojeneb paisjärve läbides mõõdukalt.

Turva paisul on märkimisväärne paisutuskõrgus (3,8 m). Paisust vahetult allavoolu paremkaldal asub vana veskihoone. Paisu alavees olevale basseinile järgneb ca 40 m pikkune karestik (kuni jõe ja veskikanali esimese ühenduskohani), milles veepind langeb 1.8 m (lang 4%). Seega oleks kalapääsuga vaja lahendada kokku 5.55 m suurune kõrguste vahe. Lisaks moodustab pais ühtse konstruktsiooni sillaga ning kalapääsu rajamisega tuleks ka silda ja paisu remontida. Seetõttu on toimiva looduslähedase kalapääsu kavandamine väga keeruline ning lahendused oleksid väga kallid. Mainitud asjaolude tõttu kalapääsu rajamist käesolevas töös sobivaks lahendusvariandiks ei peetud. Kui osutub võimalikuks paisu likvideerimine, siis oleks see kindlasti parim variant. Paisutuse säilimise puhul pole mõttekas kalapääsu rajada.

Nimetatud Kõpu jõelõigus esineb looduslike eelduste poolest ainult paikne kalastik ning paisu likvideerimise positiivne kalanduslik mõju oleks piiratud. Paisu likvideerimine looks siiski eeldused Kõpu jõe hea ökoloogilise seisundi saavutamisele.

3.2.5. Veemajanduskava rakendamine

Turva pais asub veekogumil Kõpu_1 [\[9\]](#) (1140900_1). Eesti pinnaveekogumite seisundi 2022. a hinnangus [\[10\]](#) on Kõpu_1 veekogumi koondseisund hinnatud kesiseks paisude tõttu ja kalastiku seisundi pärast, põhjuste hulgas on nimetatud Turva paisu.

Veepoliitika raamdirektiivis kehtestatud tegevusraamistik seab veekaitse põhieesmärgiks

kõikide vete (pinnavee, sh rannikuvee, ja põhjavee) hea seisundi saavutamise. Pinnavee kaitse eesmärk on pinnaveekogumite vähemalt hea seisund (VeeS § 32 lg 1).

Veekogumi seisundi hindamisel on oluline ka selle hüdro-morfoloogiline seisund. Vooluveekogumite puhul on veemajanduskavas ühe olulisema koormusena välja toodud veekogude pikisuunaline tõkestamine (paisud). See tähendab, et veekogu hea seisundiklassi saavutamiseks on vajalik veevoolu tõkestamatus.

Keskkonnaministri 07.10.2022 poolt kinnitati käskkirjaga nr 1-2/22/357 perioodi 2022-2027 veemajanduskavad[11] ja meetmeprogrammid[12]. VMK meetmeprogrammi lisas 1 on esitatud vee kasutamise ja kaitse meetmed, et saavutada pinna- ja põhjavee ning kaitset vajavate alade keskkonnanõuanded. Meetmeprogramm on aluseks detailsemale meetmeprogrammi rakendamise tegevuskavale. Meetmeprogrammi rakendamise tegevuskava koostamist korraldab ja selle elluviimist jälgib Keskkonnaamet, kuid meetmete rakendamine on kõigi veekasutust ja vete seisundit mõjutavate osapoolte ülesandeks.

VMK meetmeprogrammis on toodud meede[13], mille nimetus on „Vooluveekogu tervendamine, hüdro-morfoloogiliste tingimuste parandamine ja elupaikade taastamine“ meetme kirjeldus on „Kalade rändetingimuste parandamine ja kalade läbipääsu tagamine. Luba puudub“. Meetme rakendajaks on paisu valdaja. Veepoliitika raamdirektiivi eesmärkide täitmisel on veekogu seisundi halvendamise ärahoidmise kohustus ja see kehtib kõikidele sellise pinnaveekogu tüüpidele ja seisunditele, mille kohta on vastu võetud veemajanduskava.

3.2.6. Kalade läbipääsu nõue

Kokkuvõtvalt seisneb paisude negatiivne mõju alljärgnevas: pais tükeldab veekogu lõikudeks, mille vahel vee-elustik ei saa vabalt liikuda. Seetõttu veekogu elustik vaesub, st liikide arv, geneetiline mitmekesisus ja isendite rohkus kahanevad, mis võib viia nende hävimiseni selles veekogus. Veekogu hea seisundi eelduseks on vee-elustiku vaba liikumisvõimalus piki jõge ja selle lisajõgedesse, sest erinevatel eluetappidel (toitumisel, kudemisel, varjumisel, talvitumisel jm) on vee-elustikul erinevad elupaigalised vajadused. Nimetatud negatiivsed mõjutused kaasnevad ka Turva paisuga.

Hetkeseisuga ei ole tehtud hüdrobioloogilist seiret Kõpu jões Turva paisust ülesvoolu ja seega puuduvad täpsed andmed nimetatud jõelõigu elupaikade ja kudepaikade väärtuse kohta.

Keskkonnaamet ei nõua keskkonnavalda andmisel Turva paisule kalade läbipääsu tagamist, kuid Keskkonnaametil on õigus nõuda kalade läbipääsu tagamist (VeeS § 174 lg 8) ning muuta keskkonnaluba (KeÜS § 59).

3.3. Otsekohalduvad nõuded

Keskkonnavalda kaasnevad loa taotlejal seadusandlusest tulenevad õigused ja kohustused. Loa taotleja peab järgima VeeS ja nende alamaktides kajastatud nõudeid ning kohustusi.

Keskkonnaamet on seisukohal, et seadusandlusest tulenevaid nõudeid ei ole otstarbekas kanda keskkonnavalde. Olulisemad keskkonnavalased kohustused loa omajale on toodud Keskkonnaameti kodulehel rubriigis „Loa omaja meelespea“. Kohustused on leitavad Keskkonnaameti kodulehe aadressilt: <https://keskkonnaamet.ee/keskkonnakasutus-keskkonnatasu/keskkonnakaitseluba/loa-omaja-meelespea>

3.4. Muud olulised nõuded

KeÜS § 62 lg 2 p 2 kohaselt tunnistab Keskkonnaamet keskkonnavalde kehtetuks, kui loa omaja ei täida loaga või õigusaktiga sätestatud nõudeid ja loa kehtetuks tunnistamist nõuab oluline avalik huvi või loa omajat on sellise rikkumise eest karistatud. Samuti võib Keskkonnaamet tunnistada. KeÜS § 62 lg 2 p 3 alusel keskkonnavalde kehtetuks, kui loa omaja on esitanud teadvalt valeandmeid, mis mõjutasid keskkonnavalde andmise otsustamist. Keskkonnaamet võib loa kehtetuks tunnistada ka KeÜS § 62 lg 2 p 1 kohaselt KeÜS §-s 59 sätestatud alustel, kui avalikku või kolmanda isiku huvi ei ole võimalik tõhusalt kaitsta loa muutmisega.

[1] Keskkonnaministri 09.10.2019 määrus nr 54 "Veekogu paisutamise, paisu likvideerimise ja veetaseme alandamise täpsustatud nõuded ning ökoloogilise miinimumvooluhulga määramise meetodika", edaspidi *määrus nr 54*.

[2] Internetist kättesaadav - <https://keskkonnaagentuur.ee/tokestusrajatiste-inventariseerimine-vooluveekogudel-kalade-randetingimuste-parandamiseks#ii-hange-919-tokest>

[3] Euroopa Vertikaalne Referentssüsteem ehk Amsterdami null; <https://www.riigiteataja.ee/akt/126072017002?leiaKehtiv>

[4] Operatiivseire korraldamine 2021 OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus; Internetist kättesaadav - https://www.keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2023-02/Rakendatud%20meetme%20t%C3%B5hususe%20hindamine%202021-t%C3%A4iendus14_06.12.22_3.pdf

[5] „Pärnu jõestiku elupaikade taastamise tulemuslikkuse hindamine“ (viitenumber 225569) Eesti Loodushoiu Keskus (Tartu 2022) lk 21
kättesaadav internetis: <https://kliimaministerium.ee/sites/default/files/documents/2023-01/P%C3%A4rnu%20j%C3%B5estiku%20elupaikade%20taastamise%20tulemuslikkuse%20aru>

[6] Riigihange nr 196874 „Pärnu jõestiku jõgedes lõheliste inventuuride läbiviimine ning taastootmispotentsiaali ja potentsiaalsete kudealade kvaliteedi hinnangute koostamine ning parandusmeetmete väljatöötamine“ aruanne; Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut, Eesti Maaülikool, Eesti Loodushoiu Keskus; (Tartu 2020).

[7] Tõkestusrajatiste inventariseerimine vooluveekogudel kalade rändetingimuste parandamiseks, 2013 (Töö nr 0712) Eesti Veeprojekt OÜ, Projekteerimisbüroo Maa ja Vesi OÜ, Inseneribüroo Urmas Nugin OÜ, Maves AS, VSIA Meliorprojekts, Projektbüroo Koda OÜ,

Ökokonsult OÜ, Summa Summarum OÜ[7]. (edaspidi eksperthinnang).

[8] Uuring: Riigihange nr 196874 „Pärnu jõestiku jõgedes lõheliste inventuuride läbiviimine ning taastootmispotentsiaali ja potentsiaalsete kudealade kvaliteedi hinnangute koostamine ning parandusmeetmete väljatöötamine“ Aruanne Osa 2

„Pärnu jõestiku tõkestusrajatiste (paisude) ehitustehnilise seisundi hinnangu uuendamine ning uuringu objektiks olevate tõkestusrajatisega jõgedes esinevate kalade elupaiga nõudluste ja rände vajaduse hinnangute uuendamine võrreldes viimaste inventeerimisaegsete tulemustega ja kalade rändetingimuste parandamiseks väljatöötatud meetmete ökoloogilis-majanduslik hindamine“ EMÜ, TÜ, Eesti Loodushoiu Keskus MTÜ, Eesti Veeprojekt OÜ, elustikuekspertid M. Kesler ja I. Taal, insener M. Viirma (Tartu, 2018) lk 19-20. Kättesaadav keskkonnaseire infosüsteemist KESE.

[9] Veekogumi pikk nimetus: Kõpu lähtest Öisu järveni.

[10] Pinnaveekogumite seisundiinfo: [10] Internetist kättesaadav - <https://keskkonnaportaal.ee/et/teemad/vesi/pinnavesi/pinnaveekogumite-seisundiinfo>

[11] Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027: Internetist kättesaadav - <https://kliimaministerium.ee/sites/default/files/documents/2022-10/L%C3%A4%C3%A4ne-Eesti%20vesikonna%20veemajanduskava%202022-2027.pdf>

[12] Veemajanduskava meetmeprogrammi Lisa 1 Meetmetabelid: Internetist kättesaadav - <https://kliimaministerium.ee/veemajanduskavad-2022-2027#meetmeprogrammi-doku>

[13] Internetist kättesaadav: <https://kliimaministerium.ee/veemajanduskavad-2022-2027#meetmeprogrammi-doku> avada tabel „Meetmeprogrammi Lisa 1 Meetmetabelid“ vt rida 855 tabel 3 meede 2293.

VAIDLUSTAMINE

Otsust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavaks tegemisest, esitades vaide haldusakti andjale haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

Emma Krikova
juhtivspetsialist
veeosakond